

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Фінанси

Шифр та назва спеціальності

072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Інститут

ННІ Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу

Освітня програма

Фінанси і банківська справа

Кафедра

Обліку і фінансів

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Обов'язкова

Семестр

3, 4

Мова викладання

Українська, англійська

Викладачі, розробники

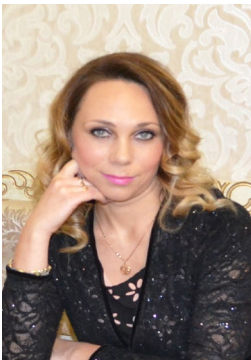
П'ятак Тетяна Вікторівна

tetiana.pyatak@khpi.edu.ua

Кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри обліку і фінансів

Авторка понад 160 наукових та навчально-методичних праць. Провідна лекторка з дисциплін «Фінанси», «Гроші та кредит», «Фінансовий аналіз»

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Назарова Тетяна Юріївна

tetiana.nazarova@khpi.edu.ua

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та фінансів

Авторка понад 45 наукових та навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Фінанси», «Фінанси, гроші і кредит», «Фінансовий менеджмент в банківських установах»

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Курс спрямовано на отримання теоретико-методичних знань в галузі фінансів, засвоєння закономірностей їх розвитку на макро- і мікрорівнях, як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансової системи України. Дає уявлення про механізми і організаційні структури, які забезпечують функціонування фінансової системи країни, передбачає оволодіння навичками дослідження теоретичних основ і практичної реалізації питань організації фінансів на мікрорівні, як базової сфери фінансової системи України.

Мета та цілі дисципліни

Формування базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування на макро- і мікрорівнях: надати правильне розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів підприємницької діяльності та населення і розкрити шляхи використання цих закономірностей у практиці фінансової роботи; показати можливі напрями впливу фінансів на суспільний прогрес і роль фінансів в економічній перебудові суспільства на шляху розвитку ринкових відносин; визначити сукупність заходів, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики держави.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Курсовий проект. Підсумковий контроль – екзамен

Компетентності

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК10. Здатність працювати у команді.
- ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК12. Здатність працювати автономно.
- ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
- СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.
- СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач
- СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.
- СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування
- СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.
- СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.
- СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.
- СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Результати навчання

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.
ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.
ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.
ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.
ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.
ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.
ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 300 год. (10 кредитів ECTS): лекції – 64 год., практичні заняття – 64 год., самостійна робота – 172 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Економічна статистика», «Економічна теорія», «Мікроекономіка»

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовується ситуаційний аналіз, акцентується увага на застосуванні інформаційних технологій у фінансах

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

Предмет та мета вивчення курсу «Фінанси». Історичний характер фінансів, їх генезис. Фінанси як економічна категорія. Фінансові категорії, їх суть і загальна характеристика. Моделі фінансових відносин у суспільстві. Функції та роль фінансів.

Тема 2. Генезис і еволюція фінансів.

Історичний характер фінансів, їх генезис. Поняття фінансової системи. Фінансова система України. Сфери та ланки фінансових відносин. Призначення і специфічні ознаки сфер та ланок фінансової системи. Управління фінансовою системою

Тема 3. Становлення та розвиток фінансової науки.

Історичні передумови виникнення фінансової науки та її роль у суспільстві. Сутність та структура фінансової науки. Зміст системи фінансових наукових знань та інструментарій фінансової науки. Розвиток фінансової науки у XV—XIX ст.. Світова фінансова наука у XX ст.

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика.

Сутність фінансової політики. Складові і види фінансової політики. Фінансовий механізм. Організаційно-правове забезпечення фінансової політики.

Тема 5. Податки. Податкова система.

.Сутність податків та їх функції. Елементи системи оподаткування. Класифікація податків. Податкова система

Тема 6. Бюджет. Бюджетна система

Сутність, призначення та структура бюджету держави. Бюджетний устрій і бюджетна система. Бюджетна система і бюджетний процес в Україні.

Тема 7. Бюджетний дефіцит.

Сутність та види дефіциту бюджету. Джерела фінансування бюджетного дефіциту. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету.

Тема 8. Державний кредит.

Економічна суть державного кредиту. Форми державного кредиту. Класифікація державного кредиту та джерела його погашення. Державний борг та управління ним в Україні.

Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання.

Місцеві фінанси в складі фінансової системи України. Склад і структура системи місцевих бюджетів. Фінансові ресурси місцевого самоврядування. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів. Міжбюджетні відносини, їх складові.

Тема 10. Соціальні позабюджетні фонди.

Сутність та класифікація державних цільових фондів. Пенсійний фонд та правові засади його функціонування. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Фонд соціального страхування на випадок безробіття. Фонд соціального страхування від нещасних випадків.

Тема 11. Фінанси суб'єктів господарювання

Сутність та функції фінансів підприємств. Фінансові відносини підприємств. Методи організації фінансової діяльності підприємств. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування. Формування прибутку підприємств.

Тема 12. Фінанси домогосподарств.

Поняття домогосподарства та його функції. Сутність і функції фінансів домогосподарств. Фінансові ресурси домогосподарств. Бюджет домогосподарства, його структура. Заощадження домогосподарств: види, мотиви та чинники формування.

Тема 13. Страхування. Страховий ринок

Необхідність та сутність страхування. Фінансові відносини у сфері страхування. Форми та види страхування. Страховий ринок.

Тема 14. Фінансовий ринок

Сутність та функції фінансового ринку. Структура фінансового ринку. Характеристика інструментів фінансового ринку. Суб'єкти фінансового ринку.

Тема 15. Фінансовий менеджмент

Сутність фінансового менеджменту. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту. Принципи фінансового менеджменту. Мета і основні завдання фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту та їх значення. Організація фінансового менеджменту на підприємстві. Фінансовий механізм. Фінансова стратегія, фінансова політика та фінансова тактика.

Тема 16. Міжнародні фінанси

Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів. Міжнародний ринковий механізм перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу. Міжнародний неринковий перерозподіл фінансових ресурсів.

Тема 17. Фінансова безпека.

Національна безпека, як багаторівнева система. Економічна безпека в системі національної безпеки України. Фінансова безпека, її сутність і місце в системі економічної безпеки. Індикатори фінансової безпеки України.

Тема 18. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою.

Загальна характеристика фінансів розвинених країн. Особливості функціонування приватних та корпоративних фінансів. Особливості функціонування сфери соціального захисту громадян. Міжнародні фінансові організації та інститути.

Тема 19. Фінанси Європейського Союзу.

Валютно-фінансова конвергенція та особливості організації фінансів Європейського Союзу. Бюджет Європейського Союзу. Бюджетна стратегія і бюджетний процес. Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах Європейського Союзу. Валютна інтеграція. Спільна валютна політика та запровадження євро. Основні інституції ЄС та їх роль у формуванні єдиної фінансової політики

Теми практичних занять

Тема 1. Сутність та функції фінансів

Аналіз структури та динаміки ВВП, як об'єкта фінансових відносин

Тема 2. . Генезис і еволюція фінансів.

Аналіз взаємозв'язків сфер та ланок фінансової системи України

Тема 3. Становлення та розвиток фінансової науки.

Розвиток фінансової науки у XV—XIX ст. Світова фінансова наука у XX ст.

Тема 4. Фінансова політика та фінансовий механізм

Аналіз структури фінансового механізму, використання сальдового та нормативного методу розподілу доходів.

Тема 4. Податки. Податкова система.

Розрахунок прямих та непрямих податків, що стягуються в Україні

Тема 5. Бюджет. Бюджетна система

Аналіз доходів та видатків Державного бюджету України

Тема 6. Бюджет. Бюджетна система

Аналіз доходів та видатків Державного бюджету України.

Тема 7. Бюджетний дефіцит.

Аналіз дефіциту Державного бюджету України

Тема 8. Державний кредит.

Аналіз зовнішнього та внутрішнього боргу України

Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання.

Аналіз складу фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Аналіз складу місцевих бюджетів.

Тема 10. Соціальні позабюджетні фонди.

Аналіз джерел надходження та напрямків витрачання коштів позабюджетних фондів

Тема 11. . Фінанси суб'єктів господарювання

Розрахунок доходів, витрат та фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання

Тема 12. Фінанси домогосподарств.

Аналіз стану та структури фінансових ресурсів домогосподарств України

Тема 13. Страхування. Страховий ринок

Розрахунок страхового відшкодування, страхових тарифів

Тема 14. Фінансовий ринок

Аналіз та оцінка фінансових інструментів фінансового ринку

Тема 15. Фінансовий менеджмент

Організація фінансового менеджменту на підприємстві. Фінансовий механізм.

Тема 16. Міжнародні фінанси

Аналіз міжнародного ринкового механізму перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу

Тема 17. Фінансова безпека.

Аналіз індикаторів фінансової безпеки України.

Тема 18. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою.

Аналіз особливостей функціонування приватних та корпоративних фінансів у країнах з розвинутою економікою.

Тема 19. Фінанси Європейського Союзу.

Аналіз особливостей формування бюджету та бюджетний процес Європейського Союзу

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в межах дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання курсового проекту, присвяченого теоретичному аналізу проблеми дослідження, підкріпленому аналізом статистичних даних діяльності суб'єктів господарювання на мікро- та макрорівнях. Результати теоретичних та практичних досліджень оформлюються у письмовий звіт, захищаються та оцінюються за загальноприйнятою системою оцінки знань студентів. Для самостійного опрацювання студентам надаються додаткові джерела інформації.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. 8. Булах І., Деркач Т., Льчук М. Фінанси: електронний посібник. К.: Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти, 2020. Режим доступу:

<https://vukladach.pp.ua/MyWeb/manual/finansu/finance/Golovna/Golovna.htm>

2. Фінанси : підручник. / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. К. : Знання, 2012. 687 с.
3. Фінанси: Навчально-методичний посібник для проведення лекційних, практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Фінанси»/ Укладачі: Борисова І. С., Краснікова О. М. Полтава: Полтавська державна аграрна академія, 2020. 254 с.
4. Романенко О.Р. Фінанси. Підручник. К.: ЦУЛ. 2022. 312 с.
5. Шеремет О.А. Фінанси для фінансистів. Підручник.. К.: ЦУЛ. 2019. 612 с.
6. Фінанси Методичні вказівки до виконання курсової роботи для студентів першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Уклад.: Т.В. П'ятак. – Харків : НТУ «ХПІ», 2022. – 38 с.

Додаткова література:

1. Бюджетний кодекс України від 01.01.2024 №2456-VI. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Податковий кодекс України від 13.01.2024 № 2755-VI. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 01.01.2024 № 448/96-ВР Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр#Text>
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 10.12.2023 № 280/97-ВР. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
5. Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку: положення, затверджене Указом Президента України від 07.07.2020 № 1063/2011. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011#Text>
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 01.01.2024 №79-IX-ВР Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>
7. Про страхування: Закон України від 01.01.2024 № 1909-IX. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2320>
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>
9. Про Державний бюджет України на відповідний рік: Закон України / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
10. Бюджетна система: підручник / І. В. Алексєєв, Н. Б. Ярошевич, І. Ю. Кондрат, М. В. Ливдар. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 400 с.
11. Непран А.В. Страхування: практикум / А.В. Непран, І.Є. Тимченко. Харків: Вид. Іванченка І.С., 2019. 130 с.
12. Податкова система: Навчальний посібник / за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. - 402 с.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді виконання:

- поточних тестових та практичних завдань - 40%;
- курсового проекту - 30 %;
- презентації за темою курсового проекту - 10 %.
- підсумкової контрольної роботи - 20 %

Екзамен виконується онлайн та містить:

- 60 тестових завдань;
- практичне завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Олександр МАНОЙЛЕНКО

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Марина ШЕВЧЕНКО